

Պետերբուրգում այն տան վրա, որտեղ գետեղված է սերբիական դեսպանությունը, սև զբոսայի փոխարեն այժմ ծածանվում է ազգային տոնական զբոսայի նոր թաղամասը Պետերբուրգի քաղաքական տեղեկությունների նոր թաղամասը ընտրությունների մասին, սերբիական դեսպանություններն ու մի տեղեկությունն էլ ստացել ժամանակակից կառավարությունից մասին:

Ժամանակակից Ֆրանսիայի թատերական գրականությունն ամենափայլուն ներկայացուցիչներից մեկը էդմոնդ Բեռտանը (Cyrano de Bergerac)-ի հեղինակը ընտրվել է Ֆրանսիական ակադեմիայի անդամ և անցել Ֆրանսիայի 40 ամենահայտնի չափերի ինչպես յայտնի է, էդմոնդ Բեռտանը հայտնի ծագում ունի:

«Рус. Вѣд.» լրագրի հաղորդում են Պետերբուրգից, որ սերբիական դեսպանատան գործերի կառավարիչ Ալեքսանդր Միլոսևիչը օր առաջ կանչվեց Պետերբուրգ, որտեղ իր ազգականուհու մոտ ապրում են իշխան Գեորգի և Ալեքսանդր Կարապետովիչները՝ սերբիական նոր թաղամասի որդիները: Պետերբուրգում Ալեքսանդր Միլոսևիչը երկար խոսակցություն ունեցավ դեսպանատան Գեորգի իշխանի հետ, որ սովորում է կաղեցանքի Ալեքսանդրի և Սերբիական դեսպանը մոտ օրերում կողմնորոշվի Ռեյդարդ:

Թիֆլիսի գումարի ֆինանսական մասնագետը, որի քննությունն էր յանձնված ուղարկվել նախագիծը Թիֆլիսի միջնակարգ դպրոցից, որտեղ իր փոխարեն հիմնական Թիֆլիսում վիճակագրական բերք, որի համար տարեկան ծախսը կը պահանջվի 3,040 ռուբլի:

Շաքաթ, յուշիսի 7-ին, Թիֆլիսի գինեգործական շտաբի գնորդներ, տեղի ունեցավ Կայսերական Աշխարհագրական ընկերությունից Կովկասյան բաժանմունքի տարեկան ընդհանուր ժողովը՝ նախագահությամբ Կովկասյան կառավարչության օգնական գեներալ Ֆրեյդերիկ Բաժանմունքի գործադիր կարգադր 1902 թվականի տարեկան հաշիւը, որից երեսուց հինգերը է 115 իսկական անդամներ, 21-ով աւելի քան 1901 թվականին: Կովկասի զանազան տեղերը հետազոտելու համար ընկերությունը նշանակել է 500 ռուբլի: Ընկերությունն անդամներից հետազոտություններ կատարել են Սասունին, Չալաքալի, Գրեն, Դինսի, Առաքելան, Գան, Վեբեր, Ժուկով և ուրիշները: Ընկերությունը այդ տարվայ ընթացքում կազմել է վեց ընդհանուր ժողով, որոնց ժամանակ կարգադրված են զանազան ընթացքներ: Տարեկան մուտք ընկերությունը ունեցել է 4,071 ռուբլի 47 կոպեկ, իսկ ծախսը՝ 3713 ռուբլի 32 կոպեկ: Ընկերությունն ընդհանուր հասնում է 15,542 ռուբլի 56 կոպեկի: Ժողովի վերջում տեղի ունեցան նոր անդամների ընտրություններ:

Ինքնուրույն համոզել թագավորին բաժանվել Դրագայից: Թագավորի յամատություններն է միացար-Մարկովիչի պատրաստականությունները թագաժամանակ հրատարակել տալ Նիկոլայի և Լուսնիկիցին՝ ստիպելով դաւադրություններ ուրիշ ծառայարի ընտրել: Նրանց ակնաչին լուր հասավ, որ Ֆինցար-Մարկովիչի աշակցությունը վերջնականապես գնվում է նրանով, որ խոստացել են նրա աղվյալ հետ պահել ապագայ թագաժամանակին: Վճիռը չուտով կայացավ Գլխավոր գործարարին, բաղկացած քառասուն օֆիցերներից՝ գնդապետ Միլիտին հրամանատարություններ, հրաման ընդունեց յարձակվել կոնսկի վրա: Նրանց սպառում էր գվարդիական վաշտի օգնությունը, որը պալատական կանոններով միշտ իրաւունք ունէր կոնսկի մոտել: Այդ միջոցին թագուհու քննակալ գնդապետ Մալին 6-րդ և 7-րդ հետևակ գնդերով և գվարդիական հեծելազոր գնդի հետ գրաւեց ըստ փողոցների կոնսկի շուրջը և կտրեց հաղորդակցությունները: Դռների մոտ, որոնք յայտնի էին թէ ում ձեռքով էին բացված (առաջին տեղեկությունների համաձայն՝ Նաուսովի ձեռքով), պալատական մի քանի ժամադրամներ դիմադրություն ցույց տուցին Միլիտին գործարարին: Նրանք կոտորվեցին Օֆիցերներից ներս խուժեցին հին կոնսկի, ուր գտնվում էր արքայական նշանները, և ամենից առաջ որոնում էին թագավորի առաջին աղիւստան գնեցրալ Լազար Պետրովիչին, որը քնած էր իր սենեակում: Վախճանարարն սպանելով,

Պ. Դաւիթ Արամեան նուրից «Մալի» մի օրինակը Շուշու գաւառի Գեաթուկ գիւղի հասարակություն:

Ստացանք Նալուայից, Գ. Վարդանանից մէկ ռուբլի, որից 50 կոպեկ Շախմանի օգտին, իսկ մնացած 50 կոպեկը հիւանդ ուսուցչի օգտին:

Ստացանք Շախմանի օգտին Ա. Տեր-Յովհաննիսեանից 9 ռ. 50 կոպեկ, որ նա ժողովել է իր ծանօթներից՝ Բախախանում:

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Կարկուտը մաշիսի երկրորդ կիսում մեր գաւառում էլ աւերածություններ կատարեց, թէև բարեբաղդաբար ոչ ամենուրեք: Բնությունն այդ անողորմ աղէտին դո՛ւ են գնացել Բանանցի աղբիւրների և արտերի մի մասը, մօտ 1/4-ը, Թօփալ-Հասանլու թուրք գիւղի բոլոր արտերը, Բարալուր և Չովդառ գիւղի արտերը մասամբ (համեմատաբար թեթեւ կերպով): Բանանցի ճեղքի-հանդ» ամօղ տեղի արտերն ու խոտհարքները աւերվել են կարկուտի ու նրան հետևած սարսափիկ հեղեղից: այդինքնում մեծ մասամբ վրնասվել են պտղատու ծառերը: Ամենամեծ վրնասը կրել են Գետալանցի դէպի հիւսիս գտնվող Գիւրաքալ գետի ստորին հոսանքի դաշտավայրում ապրող գիւղացիները: Այդ կողմի արտերը, որոնք մայիսի սկզբներում հրաշալի գոյնեղով էին նկարագրվում, հողի հետ հաւասարվել են բառի բուն մտքով: ձուրի մեծությունը կարկուտ է եկել այնտեղ: Կալուածաւոր Նիկողայոս Մէլիք-Մնացականեանի ութուկ զենաւորանայի արտերից մի հատ հասկն անգամ չէ մնացել: Գիւրաքալայի ստորին հոսանքի հայ ու թուրք գիւղացիները այժմս գտնվում են անելանելի դրութեան մէջ: Կորեկ սերմի այժմ անկարելի է. ուշ է. մի քանի տեղեր միայն սկսել են չարթուկ սերմեր: Այդ գիւղացիներն այժմ խնդրել են ներկայացնել նահանգապետին, որից խնդրում են հարկերի ժողովման յետաձգումն ու նպաստ Տեղ-տեղ կարկուտը կոտորել է ընտանի մանր կենդանիներ, ինչպէս են ուղի ու հորթեր: Չը նսած տեղի ունեցած աղէտալի դէպքերին, գաւառի բնակեան ժողովուրդը այս տարի էլ կարող է բաւարար կերպով եօլա գնալ, ծայր ծայրի հասցնել, եթէ կարկուտն ու հեղեղը նորանոր աւերածություններ չը կատարեն:

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Յունիսի 4-ին Շուշու հաշտարար դատարանը քննում էր մի գործ, որ պատկերացնում է, թէ ինչ տխուր դրութեան մէջ է գտնվում մեր թեմական զարդը և ինչ տեսակ մարդիկ են գործի դրլուկ կանգնած այդտեղ: Գործի հերոսը ձեռնաւարանարտ և մեր դժբաղդ հոգևոր դպրոցում ուսուցչական-դաստիարակչական պաշտօն վարող Հ. Արմանն էր, Բնիկի վարդապետի աւանանդունդ կողմնակցը: Յունիսի 1-ին պ. Գ. Բաղդասարեան, որ արդէն երկրորդ տարին է, որ աւարտել է թեմական դպրոցում ուսման դասընթացը, ինչ որ բան առնելու համար

տաւ օֆիցերներ թոցրին դռները զինամիտով և ներս խուժեցին աղիւստանի մօտ: Պետրովիչ վեց անգամ ընկնելով արձակեց, բայց յետոյ, ծանր վիրաւորված, սկսեց աղիւստի խնայել իր կենսաքը: Նրան չըջապատեցին և հարցնում էին, թէ ուր են գտնվում թագավորը և թագուհին: Նա անփութութեամբ տարաւ նրանց, կարծես ժամանակ վառատակելով նրա համար, որ արքայական զորքը կարողանայ փրկվել: Այն ժամանակ դաւադիրները սպանեցին նրան և սկսեցին իրանք որոնել, կոտորածով բոլոր փակված դռները, մինչև չը հանդիպեցին արքայական նշաններին: Թագավորը և թագուհին աղիւստում էր պաշտպանել Ալեքսանդրին: Լույսը ընկնելից արձակված գնդակների անկարգ չըկողոր է մի քանի բոլբոլ յետոյ, երբ ծուխը ցրվեց, թագավորը և թագուհին ընկած էին մեռած: Այդպէս է նկարագրում անցքը «Frankfurter Zeitung»-ի վերջին հետազոտը: Ուրիշ աղբիւրներ կրկնում են պատմութիւնը այն բանի մասին, թէ սպանութիւնից առաջ բանակցութիւններ եղան և որ Ալեքսանդրը, համաձայնելով սպանարարն տալ խիստ կերպով մերժեց զանից հրաժարվել: Կամ թէ նա մահից առաջ գրկեց և երեք անգամ համբուրեց Դրագային, թէ նա պատուհանից օգնութիւն էր կանչում, թէ թագուհու գիւղը այլանդակեցին դաւադիրները և այլն:

Իսկոյն սպանութիւնը կատարելուց յետոյ

մտնում է պ. Մ. Միրզայանի դեղաժամանանտեղ: Գիւ ժամանակ անցնելուց յետոյ այդ խաւովը մտնում է նաև յիշեալ ուսուցչիչը: Վերջինս և Բաղդասարեանի մէջ խօսակցութիւն է սկսվում: Խօսակցութիւնը գնալով վէճի կերպարանք է ստանում: Այդ միջոցում պ. Արման վեան մի ուժգին ապտակ է իջեցնում պ. Բաղդասարեանի երեսին: Ապտակովոր սարսափահար եղած դուրս է պրծնում փողոց: Ահա այդ ապտակն էր, որ ստիպել էր աշակերտին պատել պահանջել «բարի» ուսուցչից: Դատարանի միջոցով: Գնութեան ներկայ էին պ. Բաղդասարեան և վկայ պ. Միրզայան: Ուսուցչի Արմանը բացակայում էր. նա մի նամակ էր գրել պ. դատաւորին, պատճառաւորելով, որ քննութիւններ ունի դպրոցում և խնդրում էր յետաձգել գործը: Նամակը ուղարկութեան չառնվեց: Վկայ Մ. Միրզայանի ցուցմունքներին համաձայն՝ ձեռնարանաւոր պարոնը դատաւարանից բանտարկութեան մէկ ամսով:

ՓՕԹԻՑ մեզ գրում են. «Վերջապէս մեր հոգևոր իշխանութիւնը ուղարկեց հոգևոր քննիչ մեր յայտնի տէր Դևոնդ քահանայի քաջագործությունները քննելու: Գնութայից եկաւ Յովսէփ քահանայ Ամիրզանց, մօտ մի շաբաթ հաւաքեց թէ մասնաւորապէս և թէ պաշտօնապէս, մեր քահանայի մասին տեղեկութիւններ և մանրամասնաբար արձանագրեց երգումով, բայց և այնպէս, մինք կարծում ենք, որ բոլորը զուր է, որովհետև նախ որ մեր վիճակային իշխանութիւնը սովոր չէ քննութեան արդիւնքը չուտով ստուգելու և երկրորդ՝ որ Միրզայանը համար ձեռնադրած քահանային ուղում է մեր գլխին փաթեթեր: Տէր-Աստուած, այս ինչ կրակ է, որ մի համայնք չը կարողանայ իր համար քահանայացու ընտրել:

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՉԻՍԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Նախկին ուսուցչի պ. Յակոբ Բողդանեան խնդրեց էր տուած մամուլի գործերի գլխաւոր վարչութեան, որ թոյլ տրվի իրան «Խօսք» անուանով հայերէն լրագիր հրատարակել Նոր-ՆախիՉիսիսի: Ներկայումս նոյն վարչութիւնը տեսչականութիւն խնդրատու պ. Բողդանեանին, որ այդ անունով լրագրի հրատարակութեան համար արդէն առաջնորդում ուրիշ խնդիր տուող է եղած, առաջարկում է նրան իր ծրագրած լրագրին նոր անուն տալ: Համաձայն այս առաջարկութեան պ. Բողդանեան հաղորդել է զրխաւոր վարչութեան, որ իր ծրագրած լրագիրը «Զրոյց» անունը պիտի կրէ:

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի տեղի արական գինեգործական աւարտեցին 13 անձինք, որոնք են. — Հասանբէկով, Ջափարիճէ, Իսապէ, Լազարեանց, Մեղրեանց, Խօջայեանց, Թեմուրեանց, Շամալեանց, Շարաքաղալի, Լոյսա, Կործենեւիկի, Միրզանով, Սոփօլիկի: Բացի դրանից, հաջորդութեան վկայական քստացան — Բաղասանեանց և Բուխան:

կոնսկում հանգրվեց էլէկտրականութիւնը, և թագաւորեց խաւարը: Այդ ժամանակ քաղաքում կատարվում էին թագաւոր մերձաւոր ազգականների և միսիոնարների սպանությունները: Միսիոնարնախաւաճ Ֆինցար Մարկովիչ գիւղերում 2 ժամին զարթեց իր դռների բարձր բաղնիքից: Նրան խաղէկութեամբ դուրս բերեցին, հաւատացնելով, որ պաշտօնական շատ զանաւոր տեղեկութիւն է բերված: Նուրս գալով, նա տեսաւ իր առաջ գնեւորների վաշտը, առաջնորդված մի քանի օֆիցերներով: Նա դիմադրեց դաւադիրներին հետեւելու պահանջին և հանեց ընկնելու, բայց նոյն վայրկեանին գնդակահար եղած ընկաւ: Չինուորական միսիոնար Միլիտան Պալովիչը դուրս չեկա: Դաւադիրների մօտ և ամուր կերպով փակվեց իր բնակարանում: Այն ժամանակ դռները ջարդեցին զինամիտով, և օֆիցերները ներս խուժեցին նրա նշանները: Նա ընկաւ սրերի և գնդակների հարուածներից՝ տակ, ընդամենը ստանալով տասն և վեց վէրք: Ներքին գործերի միսիոնար Տօրօրովիչ ազաւակը սարգափում. նրան գտան և թողեցին մահացու կերպով վիրաւորված: Թագուհու եղբայրներին գիւղերը բռնեցին փողոցում: զինուորականների մի մասը չըջապատեց նրանց, և նրանք առանց զինադրութեան թոյլ տուցին, որ իրանց տանն զինվորայի շտաբը: Այստեղ նրանց փակեցին առանձին սենեակում: Նրանք հանգիստ կերպով պապիրոսներ էին ծխում, երբ սենեակը

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի պետական դպրոցներում աւարտել են հայերից — արական գինեգործական 6 հոգի — մէկը Ա. Չիլինկարեանցը՝ ոսկէ մեդալով, իրական գինեգործը — 4 հայուհի: Մինչև օրս ոչ ոք չէ մտածում, որ պետական դպրոցներում հայ սաներին աւանդվի մայրենի լեզուն և կրօնը: մարդիկ աւարտում են և եթէ ինքնուրոյն կերպով չը հետաքրքրվեն իրանց ցեղային առանձնայատկութիւններով, ոչ ոք նրանց չէ տալու կարևոր տեղեկությունները: Մինչև երբ է տեւել այդ դրութիւնը: Տեղական քահանաներից երկուսն էլ անձեռնառն են այդ գործը կատարելու: Կարևոր է, որ թեմիս կառավարութիւնը լուրջ ուշադրութիւն դարձնէ այդ հանգամանքի վրա: Միթէ չէ կարելի գտնել Մկրտումեան քահանային փոխադրել այստեղ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՏԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, մայիսի 24-ին
Վաղուց յայտնի է պարսիկ հոգևորականութեան ամբողջ վրա ունեցած զօրեղ ազդեցությունը, յայտնի է նրա անխորտակելի ոյժը՝ որի առաջ շատ ղէպքերում գրեւ իսկ խոտարհեցրել կառավարությունը: Սակայն վերջին ժամանակներս, երբ կարծես թէ պարսիկ ժողովուրդն ուղ էր դնում կուլտուրական ճանապարհի վրա, երբ նոր հոսանքներն, առես թէ, գալիս էին փոքր առ փոքր կերպարանափոխութիւնը, երբ, վերջապէս, կարծես թէ պարսիկն սթափվում էր դարաւոր քնից, թուում էր թէ հոգևորականութեան ունեցած ոյժն էլ սահմանափակվում և նոյն իսկ չքանում է: մասնաւորապէս պատճառով, որ այդ դատակարար մի քանի ղէպքերում հանդէս էր գալիս առանց զիմալի, իր իսկական կերպարանքով — ժողովուրդի արեւնը ծծող, ճիւղակեր պարագիտներ: Նոյն իսկ եղաւ մի ժամանակ, երբ ամբողջ գինեգործի տըզրուկներին դէմ և քարուքանդ արեց մի մեծ հոգևորականութեան — ամբարատիրոջ տունը: Պարսիկ փոքրաթիւ հասկացող դատակարար կառավարութեան հետ ուրախանում էր, զգալով որ մօտ է ժողովուրդի փրկութիւնը մօլլաների կաշկանդի խաւարից, ուրախանում էր, մտածելով, որ մարտիր արդէն խելի է եկել և ճանաչում է իր թշնամուն, զգում է իր վրա ծանրացող ձեռքի սպանիչ ազդեցությունը և աշխատում է թօթափել իրանից խաւարի լուծը: Սակայն անցեալ օրը, մայիսի 22-ին, պատահած խռովութիւնը և ժողովրդական ցույցերն եկան ցոյց տալու, որ այդ ուրախանելու երևոյթը միայն խաղաղիկ երազ էր, որ մօլլաները դեռ տէր են այն առաւելական ազդեցութեան, որ լաւատեսներն անպայման չքացած էին համարում և որ ամբողջ գեռ շատ տոգտ է և կոյր հետեղ շարիաթի մեկնիչներին: Աւելի ևս հասկանալի դարձնելու համար ղէպքի էութիւնը, փորձենք պարզել այն շար-

ժողովներն, որոնք ծնունդ տուցին հինգ-
շաբթի օրվայ լուրջ խռովութեան և որոնք
բոլորեցին առաջագնաց անհիմն և անբարե-
գործական քաղաքական քաղաքական
թիւններն ապագայում:

Վեհ. Շահի երկու անգամայն Եւրոպա ճանա-
պարհորդութիւնը պարզապէս չափազանց
թողութիւն առաջադիմութեան տեսակէտից
Մարտի 1-ին, պատմական կանոնադրութիւն
ու եւրոպացի հակահեղինակ ձեռք անցնելը, եւրո-
պական տիպի դպրոցները, երկուստեք պար-
սիկներէ Ռուսաստան և Եւրոպա ուսանելու
գնալը, ճանապարհների շինութեան գործը և
ուրիշ քայլեր, որոնք ձեռնարկեց լուսավոր և
առաջադիմաւոր կառավարութիւնը, մեծ մա-
սամբ արդիւնք են Վեհ. Շահի Եւրոպա
ճանապարհորդելուն: Մի այնպիսի ժողովուրդ,
ինչպէս պարսիկն է, ընտանեւ է, շատ խորթ
աչքով պէտք է նայել այդ փոփոխութիւնների
վրա: Առաջ են գալիս երկու կուսակցութիւն-
ն առաջադիմ և հակադիմ, որոնք խուլ կերպով
պայքար են մղում, բայց բացարձակ ոչինչ չեն
արտայայտում: Առաջիններն խախտելով կա-
ռավարութեան օրինակով, հանգիստ կերպով
սկսում են աշխատել այդ ուղղութեամբ և նոր
կարգերի համար հող պատրաստել, և ահա մէկը
միւսի յետեւից բացվում են եւրոպական տիպի
դպրոցներ, այնպէս որ այժմ Քաւրիդում իմ
գիտեցածով գրանցել կան մօտ 8—10 հաւո-
հակաակ կուսակցութիւն, մեծ մասամբ հո-
գեորականութիւնն ու մոլեռանդ տարրը սար-
սափով տեսնում են, որ ամբողջ աշխարհը կա-
մաք-կամաք բացվում են, որ նա աշտովում է
իրանց ճանկերից, և որ նոյն իսկ առաջինը
սկսում է: Պէտք է առաջն առնել և ահա դի-
մում են շարիաթի օգնութեան: Ստորեւում
գործելով, նրանք այն յայտնութիւնն են ունե-
նում, որ մի, թէ երկու անգամ Քաւրիդում
հովանաւորութեան ներքոյ գտնվող Հեղինակ
դպրոցը փակվելու վտանգի մէջ են գնում:
Գրեթէ ծնունդներն, որ այնտեղ առաջնա-
կան բաներ են անցնում, Ղուրանը թողած
քաղաքի լեզուներ են սովորեցնում և մուսու-
մաններն անհատաւ դարձնում և ապագայում
թէ նրանք և թէ ծնունդների համար դժուր
տեղ պատրաստում, համարում են չուղարկել
երեսներին այնտեղ: Շարիաթը բացի դու-
րանից ուրիշ ուսմանը արգելում է: Դպրոցը
կարճատեւ դադարումից յետոյ կրկին սկսում է
իր գործը, այժմ անկի եռանդով, միւս կողմից
առաջ են գալիս միւս դպրոցները իսկ բարձր
կառավարութիւնը արդէ ժողովուրդի բարօրու-
թիւնն ու օգուտը ի նկատի առնելով նոր
օրէնքներ-կանոններ է մտածում:

Հոգեւորականութիւնը թոյլ է տալիս իրան
յաղթված համարելու և լուրջ է, բացարձակ
կուրբ մի անկի յարմար առիթի թողնելով: Եւ
այդ առիթը շուտով ներկայանում է: Մօտ մի
ամիս է, որ լուր է պատմում թէ ցորենի, հացի
և մսի հսկողութիւնը շուտով յանձնվելու է
եւրոպացիներին: Մաքսատու պաշտօնականներին
ժողովուրդն ուրախանում է, որ վերջապէս վերջ
կը դրվի արհեստական սովին, վերջապէս հաց
կը լինի Պէտք է իմանալ, որ պարսիկ հոգեւո-
րականութիւնը համարեալ թէ միակ կարուս-
տանքն է Պարսկաստանում: Գիւղերի մեծա-
մասնութիւնը նրան է պատկանում: Կան մուշ-
տիկներ, որոնք 300-ից անկի գիւղեր ունեն
կառավարութեան շատ չնչին հարկ վճարելով,
նրանք ըստ իրանց անտառների ամբարում են և
արհեստական սով առաջ բերելով, թանգ գնով
ծախում ամբարները: Ազան և ընչաքանց հո-
գեորականութիւնն ամեն տարի գործադրում է
իր անխելճ գործը ամեն տարի ամբարում է
ցորենը, թողնում է փակել, բայց էժան չի
ծախում: Շատ պարզ է, որ եւրոպացի հսկիչ-
ներն, առանց ուղե դարձնելու պէտք է արգե-
լին ամբարները, վերացնէին արհեստական սովը:
Այդպիսով պէտք է չքանար աշխատանքի, կո-
ղապելու այն լուր աղբիւրը, որի շնորհիւ
մինչև այժմ շուայ և զեղև կենք է վարել հո-
գեորականութիւնը Ուրեմի, ժամանակի մօտ
վիլ, հասկացնել կառավարութեան, որ այդ
քայլը երբեք չանէ: Յարմար առիթ էր մա-
նաւոր այն, որ մաքսային նոր տարիքի պատ-
ճառով ժողովուրդի մեծամասնութիւնը դժգոհ էր
կառավարութիւնից և գրգռված էր մաքսատու
դէմ, իսկ ժողովուրդն անկի գործերու համար
շատ առիթներ կային և կարելի էր ստեղծել:

Զորեքայրթի երկուցնան, առանց պատճառի
մի խումբ թալարաներ (մոլլաներ) յարձակվում
են մի քանի օղեմաճառ հայերի խանութների
վրա և զբոսաշրջային անում, չիտրել կոտորում
և հայերից մէկին բռնելով կրօնապետի մօտ
տանում: Շարիաթն օգին արգելում է—պէտք
է չը ծախվի իրարմ և ընկնում ժողովուրդի

մէջ, պրօպագանդան և գրգռումն սկսվում են:
Թէ գիշերել էլ ժողովներ են լինում և շարու-
նակվում են քարոզները, յայտնի չէ: Միայն
միւս օրը, հինգշաբթի, բազար դնացող հայերն
շուտով վերադառնում են (մի երկուսն ծեծ-
վում են) յայտնելով, որ բազարը փակ է և
ամբողջ հաւաքված է մզկիթներում: Հայերը
սատիկ վախենում են, կարծելով, որ ցոյցն
իրանց դէմ է և վերահաս վտանգից ազատվելու
համար Ղալա թաղի դռները փակել են տա-
լիս: Շուտով պարզվում է, որ մահադեպիս-
ները հայերի հետ գործ չունեն: ամբողջ հա-
ւաքված է երկու մեծ կրօնապետներ (մուշ-
տայի) մօտ «Շահադէ» կոչված մեծ մզկի-
թում և կառավարութիւնից իր մի քանի պա-
հաններին այնպաղ գործադրում է պահան-
ջում: Դրանք են մաքսատու ընդհանուր կա-
ռավարի Պրիմի մինչև կէսօր քաղաքից հեռա-
նալ, օղեմաճառների և հիւրանոցների փա-
կումն, նոր տիպի դպրոցների բացումն:
Ասում են, որ ուրիշ պահանջներ էլ են ար-
վել:—Մաքսատուները քրիստոնէայ պաշտօնեայ
չը լինելու, տէլէֆօնի, էլէկտրական ճիւղերի
վերացման և ճանապարհների շինութեան ար-
գելման մասին Պրիմի հետադարձը հոգեորա-
կանութիւնը պատճառաբանում է նրանով, որ
նա շատ կոպիտ է վարվում ընդհանրա-
պէս ժողովուրդի և մասնաւորապէս հոգե-
րականների հետ, նրանց պատելը չէ պա-
հում և նոյն իսկ հայնջում է: սուրբ տե-
ղերից եկած սրբութիւնները մաքրի են են-
թարկվում և այլն (Պատմ. են, որ իբր
թէ այն և միւս պահանջներ անելը հոգեորա-
կանութեան հրամայված է Մէքքայից՝ մեծ
կրօնապետից, որտեղից և ուղարկված է Պրիմի
Ֆէթվան դատավճիռ): Բանակցութիւններ են
սկսում թագաժառանգի հետ: Ժողովուրդը
նախ դիմում է կառավարութեան, խնդրելով
կատարել իր պահանջները, հակառակ դէպ-
քան, ինքը շատ լաւ գործադրել կարող է:
Մի և նոյն ժամանակ մի մեծ խումբ թալա-
րաններից և մոլլաներից առաջնորդված դիմում
է դէպի հայոց թաղը Պրիմին հետադարձը և
հիւրանոցների վրա յարձակվելու: համար Բա-
բեքաղաքը, թագաժառանգը գիշերում են
անում և ամբողջ խնդիրներն ընդունելով,
խումբը յետ է դառնում: Տեսնելով, որ պ.
Պրիմի կենքը վտանգի մէջ է և ամբողջ
խնդիրների մերժելը շատ լուրջ բարդութիւն-
ներ կարող է առաջ բերել, որոնց զսպելու
համար այժմ է պակասում (Ուրմիի խռովու-
թիւնների պատճառով գիւղաբնակի մեծ ոյժն
այնտեղ է ուղարկված) թագաժառանգը 10
ձիււոր է ուղարկում իր ոստիկանապետի
և մի գլխաւոր պաշտօնեայի հետ յայտնելու Պրի-
մին, որ մինչև կէսօր քաղաքից հեռանալու Շու-
տով կառքը պատրաստվում է և պ. Պրիմի իր
ընտանիքի հետ թագաժառանգի ձիււորներով
պաշտպանված հեռանում է քաղաքից և դէպի
Ջուղա ուղևորվում: Այժմ Մարանդում է
գտնվում:

Իր պահանջը կատարել տալուց յետոյ ամ-
բողջ ընդունում է և քաղաքը հանդարտվում,
բայց նոր խռովութիւնների երկիւղը շարու-
նակվում է: Հայերն էլ, որ Պրիմի տան մօտեն
էին հաւաքվել, նրա հետանալուց յետոյ ցրվում
են: Երէկ բազարը մասնաւոր կերպով բաց էր,
հայերից բաց անող չը կար, թէ քաղաքը դուրս
էին եկել: Գարուտը կար հրամանով, թէ հայոց
թաղի և թէ բազարում գտնվող բոլոր օղեմաճառ-
ների խանութներն ու մաքսպետներն (ուր նոյն
իսկ մի չի կոնեակ կամ լիմօնաղ կար) կընք-
վեցին: Պարսիկ խնդիրները գրգռված են և հայ-
նջում են մուշտիկներին: Նրանց հայ ու-
սուցիչներին, որոնք պարսիկ երեսներին հա-
մար դպրոցներ էին պահում, լուր է տրված
արձակել աշակերտներին և փակել դպրոցները:
Պարսիկների պահած դպրոցները փակվել են:
Երկիւղ էին կրում, որ այսօր, երբ տօնի ա-
ռիթով բազարը փակ է:—Նոր խռովութիւն-
ներ առաջ էլ կգան Մինչև այժմ ոչինչ չէ պա-
տահել: Յամանայ դէպ, եթէ այսօր էլ հան-
դարտ անցնի, կրկին մի օր և գուցէ շուտով—
մի շատ լուրջ խռովութիւն կը բռնի, որի հա-
մար առիթներ անպակաս են և հոգեորակա-
նութիւնը կրկին կը գտնի:

Այժմ ոյժը հոգեորակաւորութեան ձեռքին է...
Բայց էժան չի նստի նրան...

Մարքո

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Մայիսի 30-ին Ֆրանսիական սենատը 220
ձայնի մեծամասնութեամբ 45-ի դէմ ընդու-
նեց զինուորական երկամայ ծառայութեան
օրինագիծը: Երբ քուէարկութեան հետեանք

յայտնի դարձաւ, ձախակողմեան կուսակցու-
թեան անդամները սկսեցին բարձրաձայն ծա-
փահարել և աղաղակել: Վեցեցէ հանրապետու-
թիւնը: Այժմ այդ օրինագիծը կենթարկվի
պատգամաւորների ժողովի ըննութեան:

—Ինչպէս յայտնի է հետադիմներից, Ֆրան-
սիական պատգամաւորների ժողովը մի մաս-
նաժողով ընտրեց կոնկորդատը քանդելու և
եկեղեցիներն պետութիւնից բաժանելու հարցերը
քննելու համար: Այդ անհամաժողովը, ընկելով
վերոյիշեալ հարցերը, 17 ձայնով 16-ի դէմ
հաւանութիւն տուեց կոնկորդատը լուծելու և
եկեղեցիներն պետութիւնից բաժանելու առաջադ-
րութեան: Ֆրանսիական լրագրիչները, խօսելով
մասնաժողովի այս որոշման մասին, այն կար-
ծիքն են յայտնում, թէ նա չէ կարող գործնա-
կան մեծ նշանակութիւն կանխաւ թէ այն
պատճառով, որ որոշումը կայացած է չնչին
մեծամասնութեամբ և թէ այն պատճառով, որ
կառավարութիւնը և պատգամաւորների մե-
ծամասնութիւնը հակառակ են պետական եկե-
ղեցին ոչնչացնելու գաղափարին:

—Վիէնայից հեռագրում են «C. Սթ. Յիլ»
լրագրին: «Կոստանթնուպոլիս» Բերլինից եկաւ
վիէնայ յատուկ յանձնարարութիւն ունենալով
վիէնայ կայսրից խորհրդակցելու Ֆրանց-Յով-
սէֆ կայսրի հետ սերբիական գործերի վերա-
բերմամբ: Մինչև նոր թագաւորի Սերբիա
հասնելը՝ վիէնայից կը լինի ինստիտու-
ցիոնալ Սերբիայում մտադրութիւն կայ օսանաւորութե-
թիւնը փոփոխել անպէս, որ զորքը երգում
տայ ոչ միայն թագաւորին, այլ և ազգին և
օսանաւորութեան: մտնելով է ընտրութեան
ընդհանուր իրաւունքը: Նոր թագաւորը, ասում
են, պայման է դրել, որ իրան չը ներկայաց-
նեն ոչ ոքի այն օֆիցէրները, որոնք մասնա-
կից են եղել Ալեքսանդր թագաւորի սպանու-
թեան: Նորոգ գունդը տեղափոխված է գա-
ւառ: Ամենքն զարթոյնացնել այն հանգամանքը,
որ Ալեքսանդր թագաւորին սկսողով, թագաւոր
օժող և պակտող միտքայօրին ևս զարթոյնաց
իր տունը գործակնելով:

—«Нов. Время» լրագրին հեռագրում են
Լոնդոնից, յունիսի 2-ից հետեանալ: «Հեռա-
գիրները Բէլգրադից նկարագրում են այնտեղ
կատարված զարթոյնութիւնը անկի գողնելի
գոյններով, ըստ մինչև այժմ երեսակայում էին
շատերը: Մէկ ամիս առաջ զաւարդները պատ-
րաստվում էին թունաւորել թագաւորին: Ա-
նապոյտութիւնը միջոց նրանց դէպի անյայտնի
ընտրութիւնը Սերբիական պետական մարդիկ
և ժողովուրդը մասնակից չէին այդ յանցան-
քին, չը նայելով որ խորին դժգոհութիւն էր
տիրում: Դաւադիրները վախենում են սպան-
վածների ազգականների վրիժառութիւնից և
ոչ թէ ժողովրդական շարժումից: Բոլորը ցան-
կանում են թագաւորի շուտափոյթ ընտրու-
թիւնը և օրինակաւորութեան վերականգնումը:
Պետք կարողէօրդիմիկ թագի ընդունում է
այն պայմանով, որ աքսորվեն չարագործու-
թեանը մասնակից բոլոր օֆիցէրները:

—Հին և նոր գերեզմանոց, նոյնպէս և սեր-
բիական արքայական զոյգի գերեզմանները ու
Մարկոսի եկեղեցում այցելում է ժողովուրդը:
Գերեզմանների վրա հասարակ խաչեր են
անկված, որոնք յիմով են պատրի, «Ալեք-
սանդր Օրէնօփի», «Երազա Օրէնօփի» մա-
կագրութեամբ: Գերեզմանոցում զարթոյնու-
թիւնից անմիջապէս յետոյ գիւղերից փոքր-
ցին 20 գերեզմաններ, որոնց մէջ սակայն առ
այժմ թաղվեցին միայն երկու օֆիցէր և գե-
ներալ Պետրովիչ: Վերջինս, այլիկ խնդրելով,
գիշերով փոխադրվեց ընտանեկան դաժաւար-
ներէն: Մարկոսի խաչի վրա և նրա փխսն նոյնպէս
թաղվեցին ընտանեկան դաժաւարներում կա-
պիտան Նիկոլայի կինը, իր մարդը սպանու-
թեան հետ համարեալ միաժամանակ արու գա-
ւակ ծնեց: Գերեզմանափոխների պատմանքի
համաձայն, արքայական զոյգի թագաման ներ-
կայ էին տասը մարդիկ:

—Վիէնայից լրագրիչներին հեռագրում են,
որ Պետք կարողէօրդիմիկ մեծեց Բէլգրադ
ուղարկել իր պատմիչը: Նա յայտնեց, որ կա-
մենում է միաձայն ընտրվել և որ ոչ մի դէպ-
քում չի ընդունէ այն օֆիցէրներին, որոնք
մասնակցել են դաւադրութեանը:

—Պետք թագաւորը կարականապէս մի-
ծեց ընդունել մինիստր գնդապետ Մալինին,
Ալեքսանդր թագաւորին սպանողին:

«ՄԵԱԿԻ» ՀՅՈՒՄՈՐԻՏՆԵՐ

ԲՈՒՍԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

7 յունիսի

ԱՐՁԱՄԱՍ: Այրվեց Շատիկի գիւղը, այրվեց
փայտե եկեղեցին, իսկ երկաթուղու շինու-
թիւնը և ուխտաւորների կացարաններն անվը-
նաս են: Սկսել են հեռախօս անցկացնել Ար-
գամա-Սարգ-Շատիկ-Դեմիլի:

Վիէնայից: Այստեղի թուրքական դեսպանու-
թիւնը ճիշտ չէ համարում այն լուրը, թէ սուր-
թանը մտադիր է գահից հրաժարվել: Նպա-
տակով են տարածված այդ լուրերը:

ՀՈՒՄ: Եկող շաբթի սկզբում ծանադեղին
պալատի կը ներկայացնէ նոր մինիստրութեան
անդամներին և հարց կը դնէ վտանգութեան
մասին: Լրագրիչների կարծիքով ծանադեղին
ժամանակաւորապէս կը կառավարէ ներքին

գործերը, իսկ Մօրինը—ծովային մինիստրի
պաշտօնը:

ԺԷՆԵՎ: Սերբիական թագաւորը ընդունեց
բոլոր երեսաստորութեան և սերբիական գա-
ղութների պատգամաւորներին:

ԲԷՂԳՐԱԴ: Պատգամական թերթում հրատա-
րակված է նոր օսանաւորութիւնը և յայտ-
նած է, որ փոփոխվում է 1901 թ. ապրիլի 6-ի
օսանաւորութիւնը և ըստ այն կարգադրու-
թիւնների, որոնք հակառակ են նոր օսանա-
ւորութեանը:

ԲՈՒԴԱՊԷՏ: Կայսրը վաղը կընդունէ կոմս
Ֆելչեովսկին: Կարծում են ունիւրութիւնը
կապ ունի Ունգարայի մինիստրական կրիզիսի
հետ:

ԼՕՆԴՈՆ: Լօրդերի պալատը Լանդօնը
յայտնում է, որ անգլիական կառավարութիւնը
առաջարկութիւն չէ ստացել պետութիւնների
միահամուռ գործողութիւններին մասնակցելու
մասին—սերբիական նոր կառավարութեան
առիթով: Անգլիան մտադիր չէ շարունակել
սովորական քաղաքական յարաբերութիւններ
այն մարդկանց հետ, որոնք մասնակցել են
Սերբիայի վերջին դէպքերին և չէ ճանաչում
ժամանակաւոր կառավարութեանը: Անգլիան
ցանկալի չէ համարում, որ իր ներկայացու-
ցիչը Բէլգրադում ներկայ լինի հանդիսաւոր
կերպով նոր կառավարութիւն մտնելուն: Կհա
այդ պատճառով բրիտանական ներկայացուց-
չին հրամայված է ժամանակաւորապէս հե-
ռանալ Բէլգրադից:

8 յունիսի

ՄՕՍԿՎԱ: Սան-Լուի համալսարանային ցու-
ցանադէսի առաջ գործակապարը բանակ-
ցութիւն է սկսել Մօսկվայի անալիստներին
հետ, որպէս զի նրանք էլ մասնակցել ցուցա-
հանդէսին:

ԲԷՂԳՐԱԴ: Անգլիական դեսպանը յայտնեց
արտաքին գործերի մինիստր Կալվիլին, որ
ճանապարհ ընկնելով դէպի Անգլիա, նա գոր-
ծերի հաւատարմատար թողնում է դեսպանու-
թեան քարտուղարին: Այդպիսով անհիմն է
յարաբերութիւններն ընդհատելու մասին եղած
լուրը:

Թագաւորը չորեքշաբթի ճանապարհ կընկնի
դէպի Բէլգրադ: Տեղ հասնելուց յետոյ, հինգ
հետեան օրը թագաւորը կերպով օսանաւոր-
ութեանը:

ԿԵՐՁ: «Южный Курьер»-ը հաղորդում է,
որ մի մասնաւոր ընկերութիւն ծրագրել է
կամարը շինել Անապա ջրանցքի վրայով:

9 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Հանդիսաւոր կերպով օրհնե-
ցին տալաքական գործիչների առաջ ըն-
կերութեան Պետրօվսկի գաղութը:

ՊԵՏԻՆ: Չինական Թուրքեստանի նահանգա-
պետը բարձրագոյն կառավարութեան անօրի-
նութեանը յանձնեց Թուրքեստանի զօրքն ար-
ձակելու նախագիծը—այդ երկրում գաղութներ
հաստատելու: Նպատակով: Նահանգապետը
մատնանիլ է անում, որ դրա համար կը պա-
հանվի մէկ միլիոն լան, որ կարելի է ձեռք
բերել արտասահմանեան փոխառութեան մի-
ջոցով: Նա անկախում է, որ ուսուչիական
բանկը ուրախութեամբ կը համաձայնի այդ
գումարը տալ:

ԲԷՂԳՐԱԴ: Գնդապետ Միլիւր նշանակված է
Բէլգրադի բերդապետ:

ԲԵՐԼԻՆ: Ժիլա չէ այն լուրը, թէ Գերմա-
նիան հրաժարվելու է սերբիական նոր բեժմը
ճանաչելուց մինչև որ թագաւորին և թագու-
հուն սպանողները պատժվեն: Գերմանիան
Բէլգրադում կատարված դէպքերը սերբիական
մի ներքին գործ է համարում:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Ռուսաց դեսպանատան եկեղե-
ցում—Թեոկրէթում, հոգեհանգիստ կատար-
վեց սերբիական թագաւորի և թագուհու հա-
մար: Հոգեհանգիստին ներկայ էին դեսպան Զի-
նօվիլը, դեսպանատան անդամները և սերբիա-
կան դեսպան Գրուբլը:

ԲԷՂԳՐԱԴ: Թագաւորին դիմաւորելու համար
յունիսի 8-ին դէպի Վիէնա ճանապարհ ըն-
կան շատ քաղաքացիներ և ընտրված պատգա-
մաւորութեան անդամներն մեծ մասը:

ԲՈՒԴԱՊԷՏ: Սերբիական թագաւորական
զոյգի սպանման պատճառով արգունեղում
ուղե է յանաւակված 14 օրով:

Վիէնայից: Ունգարական կրիզիս է: Յունիսի
8-ին կոմս Խեդեկովսկին երրորդ անգամ կանչ-
վեց կայսրի մօտ:

ՀՈՒՄ: Մինիստրական կրիզիսը վերացած է

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 9 Юня 1903 г. Электромечатня Груз. Изд. Т—ва, В.Вашакина ул.